

نقد کتاب تاریخ پایه یازدهم رشته ادبیات و علوم انسانی

گزارش اولین گردهمایی دبیران تاریخ استان اصفهان آذر ۱۳۹۶

پروانه گودرزی
سرگروه تاریخ، ناحیه ۴ اصفهان

و استانی توضیح داد و گفت: همکاران عزیز لطفاً در فراخوان کشوری «اگر من نویسنده تاریخ معاصر بودم» شرکت کنند. همچنین به فراخوان‌های استانی از جمله «اصفهان در عصر تیموری و ترکمانان» و ساخت و تولید محتوای الکترونیکی براساس کتاب تاریخ پایه یازدهم ادبی نیز توجه کنند. سپس جلسه با سخنرانی دکتر **ساسان طهماسبی** استاد دانشگاه ادامه یافت. وی نقدی پیرامون درس صفویه (تاریخ ۲ پایه یازدهم ادبی) به شرح ذیل داشت:

۱. چرا اصطلاح «ینی چری» در صفحه ۱۳۸ توضیح داده نشده است.

در ساعت ۱۵:۳۰ روز چهارشنبه هشتم آذر ماه سال گذشته اولین گردهمایی دبیران تاریخ استان اصفهان در مرکز تحقیقات معلمان واقع در خیابان شمس‌آبادی برگزار گردید. جلسه با تلاوت آیاتی از قرآن کریم و بخش سرود جمهوری اسلامی آغاز شد. در ابتدا **رضوان نعمتی**، سرگروه تاریخ استان، یاد و خاطره همکاران عزیز از دست‌رفته از جمله خانم مأموریان و خانم بخشی و آقای بهرامی را که در تابستان گذشته دچار حادثه گردیده بودند، گرامی داشت. سپس ضمن ارائه گزارشی از حضور خود در گردهمایی سرگروه‌های تاریخ کشور در مازندران، در خصوص فراخوان کشوری

۲. کلمه «تھماسب» باید براساس منابع به صورت «طهماسب» نوشته شود.

۳. در صفحه ۱۳۹ سلطان محمد خدابنده، اینجا «سلطان» بخشی از اسم است، که واژه سلطان خاص عثمانی بوده بنابراین باید نوشته می‌شد «شاه سلطان محمد خدابنده».

۴. در صفحه ۱۴۲ به جنگ بین اهل قلم و اهل شمشیر پرداخته که در اواخر صفویه ما اصلاً دیگر ارتش نداریم و صفویه در این دوران از لحاظ نظامی فوق‌العاده ضعیف بود و حتی اهل قلم بر اهل شمشیر تفوق داشته و قدرتشان بیشتر بود.

۵. در صفحه ۱۴۳ در بیشتر بدانیم، در عبارت «وکیل نفس همایون» کلمه «نفس» جا افتاده. باید نوشته می‌شد «وکیل نفس نفیس همایون». ما در دوره صفوی هم وکیل نفس نفیس همایون داشتیم و هم وزیر اعظم. در ابتدای صفویه این دو مقام در بعضی موارد یکی بوده است لیکن باید دقت کنیم که دو مقام جدا بودند.

۶. نکته بعدی، «کلانتر» زیر نظر «داروغه» خدمت نمی‌کرده. کلانتر مربوط می‌شده به اصناف و داروغه از انتظامات شهر بوده است.

۷. ممالک و خاصه صرفاً زمین را شامل نمی‌شده بلکه کلیه ساختار اقتصادی جزء ممالک بوده است و ممالک زیر نظر شاه بوده است. «اراضی ممالک را والیان اداره می‌کردند» این طور نیست و این اشتباه است.

۸. نکته بعدی «والی» است. والی واژه عربی است و حاکم هر شهر را والی می‌گفتند. اما در دوره صفوی ۴ والی داریم (والی لرستان، کردستان، عربستان، گرجستان) و دلیل آن این است که حکومت آن‌ها موروثی بوده است و آن‌ها قبل از صفویه حکومت داشتند و در زمان صفویه هم همین طور.

۹. در صفحه ۱۵۱ پاراگراف آخر نوشته شده «... برای فراگرفتن امور مختلف، دانشگاهی وجود دارد که آن‌ها را مدرسه می‌گویند... در رأس هر کدام صدر قرار دارد» این مورد هم اشتباه است. صدر مقامی بوده که فراتر از این‌هاست. صدر مقام روحانی معتبری بوده و بر تمام نهادهای آموزشی احاطه کامل داشته است. دو تا صدر داشتیم صدرالممالک و صدرخاصه و این طور

نبوده که هر مدرسه برای خودش مقام صدر داشته باشد.

بعد از موارد ذکر شده دکتر طهماسبی اظهار داشت که این کتاب علمی است و نویسنده سعی کرده همه جوانب را ببیند و جانبداری نکرده اما در عین حال خیلی تخصصی کار نشده است.

در بخش دوم این نشست دکتر **علی اخضری** استاد دانشگاه به نقد و بررسی بخش اول کتاب پرداخت. ایشان در باب مثبت‌نگری به منابع و مأخذ، خط زمان و نقشه‌ها، وجود اصطلاحات تاریخی مانند: سواد و جبل را مؤثر دانست. همچنین آوردن بعضی نکات جالب که ذهن دانش‌آموز را آماده می‌کند مثل خاندان اموی قریش در صفحه ۵۳ را مفید دانست. وی نکات مثبت دیگر کتاب را برشمرد، مانند: رسم شجره‌نامه‌ها و نسب‌نامه‌ها و مطرح کردن سؤالات بسیار پرسشگر در برخی از فعالیت‌ها و ساده‌نویسی و موجزنویسی.

در باب انتقاد نیز وی مواردی را به شرح ذیل بیان کرد:

در صفحه ۷ تک‌نگاری که به‌عنوان مثال آورده شده مربوط به بعد از مرگ تیمور است، که با توضیحات همخوانی ندارد. برخی از مورخین را عنوان می‌کند که مربوط به چه قرن هستند ولی برخی را نمی‌گوید.

صفحه ۳۸ یک خطا آمده و «موت» را غزوه خوانده.

صفحه ۵۶ اینکه معاویه بیعت همه را گرفت غیر از امام حسین (ع) و عبدالله بن زبیر، خطاست. معاویه در ۱۹ رجب سال ۶۰ مرد و تعداد افرادی که با یزید بیعت نکردند ۵ نفر بودند. این تعداد قبل از مرگ معاویه ۱۲ نفر بودند که معاویه با هر وسیله و حيله آن‌ها را به ۵ تن رساند.

صفحه ۶۱ نویسنده سلیقه‌ای عمل کرده و در این جدول تعریفی از قیام و شورش ارائه نشده است.

صفحه ۶۲ در عبارت «امامان شیعه در دوره بنی‌امیه»، بهتر بود می‌نوشت: شیعه در دوره بنی‌امیه. که در این صورت زیدیه را هم توضیح می‌داد. در خاتمه دکتر اخضری اذعان داشت که کتاب به شیوه علمی نگارش شده و نویسنده به جز در بخش فتوحات از پیشداوری دوری جسته است.